

Горана Баланчевић

ПОДРУМСКА ПОРЦИЈА ЗА ТРОЈЕ

Ни у једном складном браку не треба да буде толико тишине. Тако да се могу јасно чути откуцаји сата, гребање мачке по паркету, комшијске тајне и звекет новца из дућана испод прозора. Разумљиво је уколико је у току рат, јер ратна атмосфера свакако захтева тишину, али ни у једној другој околности се то не може опростити. Осим ако неко није умро. У овој кући су сви мртви, тако да нема ко да умре. Били су живи пре него што је љубав почела, па су умрли. И само да се зна – то онда и није љубав. Она је никада не помиње, као ни он. Они су муж и жена и нема ту речи о љубави. Она је млада, он нешто старији. Она се зове Ана, а он Јохан. У браку су већ десет година и данас прослављају дан када су се једно другом заклели на вечну смрт. Или љубав, свеједно.

Ана диже чашу вина, исто ради и Јохан. Срећан ти празник. И теби. Ана својом додирује његову чашу. Јохан исто. Њену чашу. А пољубац? Ето га и пољубац. Није гласан. Не може загушити ни откуцаје сата, ни мачку, ни спречити продирање комшијских тајни ни скренути пажњу са звекета новчића. Већ је то један тих, мртав пољубац. Тиши од промене дана и ноћи, тиши од саме тишине. Као да се није ни десио. Голицање на уснама, и то би било прејако. Ако би се уснама додирнуо сасушени маслчак спреман да се одува заувек, или можда паучина, нечија влас, све би то било интензивније од њиховог додира. Ана је осећала само благо гребуцкање Јоханових бркова на својој наусници и тада је знала да се тај, како неки кажу најинтимнији сусрет на свету, заиста догодио.

Међутим, она је њега јако поштовала и волела као човека. Малог човека, вредног радника и пре свега хуманисту. И она је била мала жена и можда није тумачила своја осећања према њему на овај начин, али то је било то. Уважавање без граница. И није ово класична прича у ко-

јој се сиромашна девојка удаје за богатијег од себе, не. Нити је породица на то натерала. Није било уцене већ само наде. Да ће се нешто коначно догодити у њеном животу. Није њен живот био нимало досадан, ако се упореди са осталима, али она га је тако видела. Желела је промену. Нову кућу, нов кревет, нове обавезе и пре свега – нову причу. Али испоставило се да госпођи Ани све брзо досади. Њена природа је немирна, а сада је морала да се заустави. Муж јој је досадио чим је постао – муж.

Дељење постеље са човеком који вам је досадан је мучно. Апсурдно чак. Живот без узбуђења је као музика без ритма. Постоји хаос, хаос који мрви. И тако су Ана и Јохан после три године престали да спавају заједно. Деце није било, па чак ни тај основни брачни завет није успео да се испуни и унесе живот у њихову кућу. Јохан је наставио да ради у фабрици шибица, а Ана је седела код куће и кувала, прала, везла и слободно време проводила сањарећи крај грамофона.

Госпођица Лиза, прва комшиница, уседелица, увек ју је критиковала како не уме да цени оно што има. Пошто је Ана веровала како нема ништа, није осећала грижу савести. Да, у праву сте. Лиза би довршила кафу и вратила се у своју тамницу, а Ана би наставила да гледа кроз прозор, слушајући музику. Има доста времена да се убије.

Док се не зачују бомбе.

Као и обично, Ана је спремила два тањира супе, две салате, два пилећа батака, две зделе пуне сира и две штангле чоколаде.

– Ручак је на столу.

Јохан седа за сто. Пријатно.

– Ммм, добра је супа... Ммм, добар је и сир и пиле је добро.

Јоханова уста су масна. Ана се труди да их не гледа. Пружа му крпу.

– Лепо је кад овако седнемо нас двоје, па једемо.

– Лепо је.

– Хвала Господу, хране има.

– Има. Довољно. За нас двоје.

– И за троје чак!

Они заправо никад нису причали о проширењу породице. Просто – пробали су, видели да не могу и временом одустали. Тако, без речи. Они уосталом ретко кад говоре о себи. Јохан зна да Ана воли хризентеме, Ана зна да је Јохан целог живота био здраво и румено дете. Проблем делује нејасан, али оставили су га таквог и гурнули под тепих. Госпођица Лиза је покушавала да се о њега спотакне и, по могућству, падне у загрљај господина Јохана, али узалуд. Он се заветовао једној и само једној жени.

– Троје?

Бомбе су почеле да падају. Немачка се мало занела. Јохан је свакако морао да буде члан Партије, али му то није била најважнија ствар на свету. Јохан је био добар човек и хуманиста.

– Можеш ли од сада да спремаш три порције, драга?

Драга! Ту реч је Ана чула само једном – прве брачне ноћи. Драга.

– Јохане, хоћеш ли ми рећи о чему се ради? Она је заборавила да изговори нежне речи, некако никад их се не сети. Јохан је ћутао и пиљио у сто.

Наредне ноћи, уместо одговора, госпођа Ана добила је новог старара. Младог, лепог и чистог...

– Јеврејина!

– Драга, морао сам!

Јохан је у кућу довео сина свога пријатеља и фабричког књиговође, младог господина Адама Штерна. Студента медицине.

– Нећу га у својој кући!!!

Адам Штерн био је нешто млађи од Ане, уљудан и васпитан. Али, био је Јеврејин. Непожељно биће. Неки људи га нису сматрали чак ни бићем. Изгубио је породицу, а отац му је у логору једини остао жив. И ево га – у црном оделу, са малим кофером пуним књижурина, стоји и чека пресуду фрау Ане.

– Ана, забога, разуми ме!

Неколико минута касније, постеља Адама Штерна била је постављена. У подруму куће. На то је фрау Ана пристала. Ако га већ крију, нека то раде на прави начин. Адам Штерн се захваљивао и то је Ану излуђивало. То није значило да ће преживети. То је значило да неће prestaјати да мисли на њега. Куповаће намирнице и замишљаће га како седи гладан у подруму. Куваће и трудиће се да пожуре – да би нахранила то јадно дете. Кафенисаће са госпођицом Лизом и лагаће је, да би заштитила њега. Спаваће у кревету поред свог мужа и сањаће га.

Ана се стресла од те помисли. Куповала је, кувала, намештала му постељу и прала веш. И ћутала. Није га ни гледала.

Једног дана се разболела. Адам је чуо њен кашаљ и куцкањем шоље о степенице дао јој знак да сиђе у подрум. Тај и тај лек, што више чаја и срце почиње да скаче. Горе, доле, па лево, па десно.

Горе.

На њеним образима. Сместили су се црвенкасти кругови. То је аларм. Тик-так, звр! Буђење!

Дечаци подижу сукње девојчицама које им се свиђају и због којих црвене. Вашарске шале и љубави. Дум-дум – каже срце. Палац и кажипрст стискају ноздрве – Ана жели да верује да Јеврејин смрди. Смрди, базди, он је гори од пса, одвратан, вашљив, сакривен. Вашарски рат. Не престаје да спрема три порције, али почиње да наређује Јохану да сам служи свог госта. Када би је помиловала једна бомба. Спасоносна и немилосрдна бомбица. Сручила би се на њене мисли као киша на земљу. И Ана би и даље била оно што јесте. Одана и мртва. Убијају их,

а она оживљава. Први пут у животу осећа да живи. Да у њеном животу може постојати још неко, осим радника фабрике шибица. Чудно миришу Адамове књиге, дебеле и жуте. Његова кожа је глатка, очи топле, а глас мио. Он је пита како је, где би волела да путује, који јој је омиљени композитор и чега је највише волела да се игра као мала.

Ана не одговара. Лоше се осећа. Где да путује, па рат је? Воли Бетовена и Шумана, али њих и иначе воле. Имала је једну крпену лутку и није ни помишљала да је понесе са собом када је напуштала очев дом. Никада ни о чему конкретном није сањала. А овај младић, изгубио је све и сваког свог, а носио је цео један, њој страни свет, у својој вилици. Његов дах мирисао је на прве батине, поклоне, на колаче и чајеве, на свет, на његову мајку и њено млеко, на свеће. Због њега, она и муж могу бити убијени, стрељани. Он је опасан. Замка, терет, шести прст на руци. Без кога она више не може. Човек са увијеним зулуфима.

Јохан је гледа и ништа не слути. Мисли – па не мрзи моја Ана њих. Плаши се, за свој и мој живот.

Фрау Ана се плаши. За свој живот. За своје усне, које ће кренути забрањеном путањом ако само још мало буде мирисала његов дах. Труди се да и даље вришти на Јохана да је безуман. Како је могао да им доведе једног таквог, једног злочинца, једног... а да то нико не зна. Труди се, али не иде. Одећа потопљена у води чека њене дрхтаве прсте. Перем му кошуљу, перем његову кожу, додирујем га. Моја рука клизи. Како клизи? Са ревера на груди, на струк па доле, доле... Пре него што потопа кошуљу, она је дуго њуши. Увлачи крајичке у своје ноздрве и осећа како јој срце куца. Осећа кисеоник, своје тело. Заборављено, заштићено, подсукњама, хаљинама и кецељама. Увијено и попуњено. Ако га нађу, убиће га. Побиће их све троје, као зечеве. Ана воли да плеше прислонивши његову спаваћу хаљину на себе. Хава нагила. То је једина јеврејска песма коју зна. Гледа у плафон, лустер се љуља, а она види њега. Са црним шеширом на глави, до себе. Како се љуља и смеје на високо подигнутој столици. Хава нагила. Највеселија мелодија. Ана му пружа руку, смеје се и тоне. Лети. Поред њега. И њу носе на столици. Хава неранена, хава неранена, хава неранена, вени'смеха!

Ана се више не труди, не сили себе, Ана дише, Ана се радује, Ана воли! Па нека је и убију ако морају! Нестаће због њега, са њим, за кога је живела, највероватније.

Лиза тражи шећер. Та жена! Узми, жено, Јохана и води га на крај света! Бежите! Лиза издиже врат и чуди се како је могуће да је Јохан толико смршао да сад носи баш такву ноћну кошуљу.

– Од муке се смањило.

Лиза уочава и осталу одећу, та шпијунка колутавих очију! Та одвратна, грабљива куја! Ана, драга, ти вараш? Лиза, драга, ја живим!

– Изволи свој шећер, Лиза. И довиђења!

Бежи, Лиза, не квари ми бат-мицву! Не гази по мојим сновима, не успоравај ми дисање.

– А имаш ли и коју шибицу?

Ратних година потражња за шибицама расте. Ана ће јој дати цео пакет, да сагради целу једну велику, праву кућу, за једног дебелог фабриканта и за себе и своје очи и тегле шећера! И њихову дебелу децу, мусаву, мале, ужасне паликуће.

Приморан да се склони у подрум, брачни пар се придружује Адаму. Ана поставља питање, Адам одговара. Адам је пита, она се смеши и одговара. Јохан ћути. Јохан блене. Јохан се леди. Мале вашарске шале познате само једној Немици плаве, сламнате косе и једном Јеврејину севају пред Јохановим лицем. Како се то она спотакла и пала баш на Адамов кревет, како он није то смео да куцка јер је знао да је Лиза у кући, како, како то Јохан ништа не зна? Јохан гледа Анине очи. Анине очи упијају Адамов лик. Адам избегава поглед, а најрадије би избегао Јоханов поглед, у то нема сумње. Један тањир, други тањир, трећи тањир. И у њему један кромпир, други кромпир, трећи кромпир, најбољи. На простртој карираној крпи на поду једног скученог и хладног подрума.

– Али, драга, морао сам, разуми ме!

Ана је разумела. Ана је заволела тог незахвалника, тог преваранта, који је једне ноћи сасвим невино ушетао у њихову кућу и сродно се са њиховим подземним светом. Јоханове мисли јуре кроз канале и тунеле, туку све пред собом и стижу до вилице. Шта он чува у својој вилици? Такође један свет? Шта мали човек, а велики хуманиста, румено и одувек здраво дете, каже?

Вилица се грчи и он нечујно режи. То је свет мржње. Ако би га сад, истог момента избацио на улицу и упро прст у њега, затечена маса би га раскомадала. А он, стваралац малих, светлуцавих шибица, стајао би мирно и смејао се. На сав глас. Јако, да загуши бомбе, да изазове завист вршетећег неба. Спалио би његове књиге, поцепао његове кошуље, скакао по његовом црном шеширу и чувао га потом набоденог на зид, као доказ о добром, тријумфалном лову. Животиња је сређена. Јоханове мисли прскају као ватромет. А он ћути. Ћути и мрзи. Губи своју драгу сламнату жену. Броји изгубљену, никад створену децу, буљи у гостове зулуфе и очи. По поду распоређује разбацане шибице и почиње да слаже, малу, праву, сигурну, заштићену, вољену кућицу.

Један човек се леди, једна жена се топи, један мушкарац једе кромпир, онај најбољи, најфиније печен и усољен. Онако, с љубављу, као да ће бити последњи.